

היה היו שני אחים, אחד עשיר ואחד עני. העשיר היה בר מזל גדול, ומה שלקח לידינו נהפך לזהב; ואחיו, לא-עלינו, מה שהתחיל עוסק בו, לא היתה והצלחה מאירה לו פנים. האח העני, שהיה רועה, היה נהוג לבוא לעשיר ולבקש עזרה ממנו. והעשיר היה תומך בו ככל שיכול. היה נותן לו מדי פעם כמה זהובים. סידר לו חנות קטנה, אך הכל לשווא: הצעיר לא היה מצליח ונשאר עני ואביון.

בראות העשיר כי אין לאחיו מזל, קראו פעם אליו ואמר לו: — שמע לי, אחי אהובי, עיניך רואות שאין אתה בר-מזל, לכן אקציב לך מהיום והלאה משכורת שבועית, חמישיה.

תהא חמישיה, השב בלבו העני, תודה לאל על כך. גם זו לטובה.

העיקר, האח העני היה מופיע מדי יום חמישי בבית אחיו העשיר כדי לקבל את החמישיה.

עבר חלף זמן מה ואשת-העשיר נפטרה. כעבור כמה חודשים נשא העשיר אשה והאח העני היה ממשיך לבוא ולקבל את החמישיות. פעם אמרה האשה החדשה לבעלה: — שמעני, בעלי, למה לך לתת לו מדי שבוע חמישיות? מוטב שתקח אותו אליך, תמנה אותו אחראי על המשק ותתן לו מאה רייניש (זהובים) לחודש. מוטב כך, מאשר להחזיק גוי בתפקיד זה, ויהא זה טוב למענך ולמענו כאחד. הוא יהיה עסוק לידך ויקבל משכורת יפה, ואתה תהיה שבע רצון שאחיד עובד ואינו זקוק למתנת בשר ודם.

העצה מצאה חן בעיני העשיר. אכן, צדקה אשתו.

כשהגיע האח ביום החמישי לקבל את החמישיה, אמר לו העשיר: — שמעני, אחי אהובי, היום תקבל את החמישיה, אבל בראשית השבוע הבא תעבור לחצר ביתי, אתה ובני ביתך. תהיה ממונה על משקי ותקבל שכר מאה רייניש לחודש.

הדבר לא היה לרוחו של העני, כי היה כבר רגיל להלך בטל ועכשיו יצטרך להתחיל לעבוד. אבל, היש ברירה? בא הביתה, סיפר על הצעת אחיו לאשתו, וכשהגיע יום ראשון יצא לדרך אל דומברובקה (כפר ליד סאנוק), שם אחוזת אחיו העשיר. מייד הופיע אצלו האח העשיר והסביר לו על מה יחא אחראי: על שדות, על יערות ועל בעלי חיים — על משק שלם. מלבד זאת הסביר לו על אילו עבודות ישגיה. — כל זה אני מסקיד בידך — אמר האח העשיר והלך לו.

עברו חלפו כמה שבועות. פעם נשלח האח העני ע"י אחיו העשיר לשדה להשגיח על העבודה. המרחק היה די גדול.

ולכן לא היה רצון ללכת. אבל מה אפשר היה לעשות? לכן הלך הלך עד שבא קרוב לחלקת השדה, והנה הוא רואה פתאום מרחוק משהו לבן על ערימת חציר. אחוז פחד להתקרב, והתחיל חוכך בדעתו. בסוף ניגש וראה אווז לבן רובץ על החציר. אמר לו לאווז: — שמע, לי, אווז, אם אתה פגע רע, הסתלק מכאן! ואם אתה טוב, גם אז הסתלק מכאן, כי אני פוחד ממך.

ענה האווז: — אין אני טוב, אך גם לא פגע רע. ביש

מולך אני ולאן שתלך אלך אחריך.

אמר לו העני: — אם אתה ביש-מולי, חוסה על אשתי ועל ילדי וברח ממני.

ענה לו האווז: — לברוח לא אוכל, אך אייעץ לך מה לעשות. ראשית סע הביתה מייד, ומכור את כל אשר לך. אחר כך קנה לך סוס ועגלה וסע למרחקים. את האושר תמצא שם בעצמך. אך אחת תדע לך: לאחר שתעזוב את ביתך, אל תפנה אחורנית בשום פנים ואופן, גם אם תיזכר בדרך במשהו שהשארית מאחורריך. ולא, תהיה אומלל יותר מאשר עתה.

שמע זאת הממונה על המשק, הודה לאווז והבטיח לו: —

אשמע בקולך ואעשה כדברריך.

חזר מייד הביתה, מכר הכל, קנה סוס ועגלה, העלה עליה את אשתו ואת ילדיו ויצא לדרך. אחרי שעברו כבר כברת דרך, צמא אחד הילדים למים. התחילו לחפש מים אך לא נמצאו בשום מקום.

— אויה לי! — נזכרה האשה, — שכחתי את הכד בעליית

הגג. עשה עמדי חסד, שוב הביתה וקח את הכד.

— הכיצד? — ענה הבעל בשאלה. — התרצי שמולי הרע

עוד יגדל?

אך אשתו הפצירה בו כל כך, עד שנכנע לה, חזר הביתה.

— התדע? — אמר הרוון. — אתן לך את כל אחוזת זאליטין (כפר ליד סאנוק) עם בעלי-החיים שבו.

שמע זאת היהודי והסכים. נסעו שניהם לנוטאריון. כתבו חוזה והיהודי העתיק את מקום מגוריו לחצר הרוון. המזל התחיל להאיר לו פנים. ואחר זמן קצר היה לגביר אדיר. עם זאת היה גומל חסדים רבים. בלינסק הכירוהו כנגיד המקובל על כל התושבים.

ועכשיו בחזור אל האח העשיר. פעם עלה על דעתו לבקר אצל אחיו. אין לי עוד אח מלבד אחי זה. אמר בלבו. אסע איפוא ללינסק ואראה מה שלומו. אמר ועשה ונסע ללינסק. בבואו ללינסק פגש אברך אחד ושאלו: — איפה גר כאן יוסילי שואב-המים?

ענה האיש: — לא ידעתי.

ניגש העשיר ליהודי זקן יותר ושאלו: — איפה גר כאן יוסילי שואב-המים?

ענה לו: — חלילה לך להזכיר את שואב-המים. כי ידידיו ומעריציו ידרסוך חיים. אין הוא כיום שואב-מים. ושמו "יוסף בעל-האחוזות". הוא בעל אחוזות זאליטין ומחצית העיר חיה מפיו.

שאל העשיר: — מניין בא לו כל העושר?

— האמינה לי. — ענה היהודי. — לא אדע. איש אינו יודע. לפתע פתאום עלה לגדולה.

בקיצור העשיר רתם את סוסיו לכרכרה ונסע לאחוזות זאליטין.

כשנכנס פנימה התחבקו והתנשקו האחים. בעל-האחוזות קיבל את אחיו בסבר פנים יפות. הראה לו את בעלי-החיים. את השדות. את כל אשר לו. לפני נסיעתו שאל העשיר את בעל האחוזות: — אמור לי אחי היקר, מניין לך כל זה?

פטר אחיו בתירוץ. אך העשיר נטפל אליו ולא נתן לו להתחמק. עד אשר סיפר לו את סיפור המעשה על האווז הלבן ועל הכד שננטפל אליו. ועל הביצה העמוקה בדולינה. ועל המזל שהתחיל להאיר לו פנים. אחרי שגמר לספר כל זאת, נפרדו האחים.

בדרך ציווה האח העשיר על עגלונו הגוי לנסוע לביצת דולינה, וכאשר הגיעו לשם, התחיל נוכח ומחפש את הכד. כי רצה לגלותו ולהביאו בחזרה לאחיו. לא נאה היה לו שרועה פשוט יעלה לגדולה ויעלה עליו בעושרו. חיפש האח העשיר, נבך וחפר, עד שמצא את הכד. לפתע נשמע קול מתוכו: — יאריכו ימך, בעל הבית. אצלך אשאר.

אחרים השליכוני ואתה העליתני. — לא! — טען העשיר. — לא אני בעל-הבית שלך. בעל-

הבית שלך אחר הוא. טוב ממני אביאך אליו. — לא! — ענה הכד. — רק אצלך אשאר. אתה יותר.

ואתה גיליתני. רק אצלך אשאר. ייטב לי אתך יותר. ניסה העשיר להיפטר מן הכד. אך תמיד היה חוזר אליו.

ראה שאין לו ברירה ונסע עמו לביתו. בהגיעו מצא שהכל נשרף אצלו. וכעבור שבוע ימים היה הנשרף לפני ואביון.

כי החופר בור תחת רעהו הוא עצמו יפול בו. —

ועלה על עליית הגג. כשלקח את הכד לידו, נשמע מתוכו קול: — אדוני היקר, עוד מעט ונראשתי מן הציפייה לך. חשבתי כבר כי אתייתם. אך עכשיו לא אמוש ממך עוד.

הבין העני כי ביש-מזל מדבר וכי רע הוא מצבו: ביש מזל חזר אליו. הוא ניסה לזרוק את הכד, אך לא הצליח בכך. אין לשנות את הדבר. הביש מזל אליו נטפל וחסל! חשב האיש בלבו: מה אוכל לעשות? לקח את הכד, מילאו מים חוזר.

אחרי שהשקן את הילדים, היה העני מנסה וחוזר ומנסה להיפטר מן הכד, אך ללא הועיל. תמיד היה הכד חוזר אליו. עד שפעם מצא תחבולה: ציווה לאשתו למלא את הכד אבנים וכשעברו ליד הביצה העמוקה שליד דולינה, זרק את הכד לתוך הבור. הכד שקע בו ולא חזר עוד.

כך נסע העני עם בני משפחתו עד שהגיעו ללינסק.

בבואו ללינסק היה לשואב מים. פעם ביתם חול, השכים העני קום בבוקר והלך להתפלל. בדרך נתקל בגוי מוכר דגניים. שאל שואב המים את הגוי: — מה יקר?

אמר הגוי: — חמש עשרה אגורות.

התחיל היהודי עומד על המקו. עד שקנה את הדגניים בעשר אגורות. בא הביתה, אשתו הכינה את הדגים והנה באחד מהם נמצאה אבן נוצצת. היא אפילו לא הספיקה להסתכל בה מייד וזרקתה לתוך האשפה. הילדים הרימו את האבן מן האשפה והתחילו לשחק בה. לפנות ערב, כאשר גמרו לשחק, השליכו את האבן אל מתחת למיטה. בלילה, כאשר שואב המים חזר מתפילת מנחה-מערב, ראה משהו נוצץ מתחת למיטה. ניגש, הסתכל, ומה הוא ראה? אבן. לקח את האבן ביד וכל הדירה התמלאה אור.

ראה שואב-המים אור גדול ושמח בלבו: — מעכשיו אין צורך לקנות עוד נפט למנורות.

מה עשה? הוציא את האבן מתחת למיטה והעלה אותה על הארון. כדי שתאיר. העיקר, האבן האירה. כך עברו חלפו כמה חודשים. פעם עבר ליד ביתו של שואב-המים הרוון מלינסק. רצה להדליק סיגרייה, אך לא היתה לו אש. ראה אור אצל היהודי, וציווה על עגלונו להיכנס לתוך הבית ולהביא גפרור. אך העגלון חזר כלעומת שבה וחזר: — אין גפרורים.

רגו עליו הרוון: — יכולת להביא את המנורה. — כי ראה אור בפנים הבית.

נכנס הגוי שנית לבקש מנורה. אך שואב המים אמר לו: — אין אצלי מנורה. אני מאיר את דירתי באבן.

חזר הגוי לרוון והודיע לו: — גם מנורה אין שם.

— הכיזד? — תמה הרוון הנזעם. — בעיני ראייתי אור ואתה אומר "אין"? בעצמי אכנס פנימה ואראה במו עיני.

בקיצור, הרוון קם, נכנס פנימה ונעמד משתומם. אכן, אין מנורה בתוך, אך משהו זוהר מעל הארון. — מניין לך זאת? — שאל את היהודי.

סיפר לו היהודי את כל סיפור המעשה.

אמר לו הרוון: — התדע מה? הא לך עשרה זהובים ותן לי את האבן.

— לא — ענה היהודי. — מוטב שתישאר האבן אצלי. — הא לך מאה זהובים! — אמר הרוון.

— לא! — אמר היהודי. — אם אקח מאה זהובים אוציא אותם מידי, אך כאשר האבן תישאר אצלי, לא יהיה לי צורך בנפט ותמיד אוכל להאיר את דירתי.

— אם כך, — אמר הרוון, — אתן לך עשרת אלפים זהובים!

— לא! — אמר היהודי. — לא אמכור.

על פניו של אדם מלא חוכמה, סוף.